ព្រះរាជបណ្ណាល័យកម្ពុជា

KAMBUJASURIYÂ

កម្ពុជសុរិយា

ជាទស្សនាវដ្ដីចេញផ្សាយពីព្រះរាជបណ្ណាល័យ មួយខែពីរក្បាល

ឆ្នាំគំរប់ ១៤ ភាគទី ៣

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីនិងសម្ដេចសង្ឃនាយកទាំងពីរគណៈ

បានអនុញ្ញាតហើយ

BIBLIOTHÈQUE ROYALE DU CAMBODGE

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ព្រះរាជបណ្ណាល័យ

ព. ស. ២៤៨៤

គ .ស. ១៩៤២

បញ្ជីរឿង

ទំព័រ

១ — វិទ្យុទេសនា កណ្ឌទី ១ ព្រះតេជព្រះគុណ ព្រះសាក្យវង្ស គ្រូបង្រៀនសំស្ក្រឹតនៅសាលាបាលីជាន់ខ្ពស់សំដែង ៣

២ — មហាភារត សង្ខេប (តមកនឹងចប់) ១២

៣ — រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជ អ្នកអាចារ្យ គិម-អាន ប្រែពីភាសាបារាំងសែសមកជាខេមរភាសា (តមក) ១៦

៤ — ភូមិសាស្ត្រសង្ខេបនៃនានាប្រទេស: អំពីភូមិសាស្ត្រប្រទេសអង់គ្លេស (តមក) . ២០

៥ — ពង្សាវតារក្រុងរោម ស្រង់និងប្រែអំពីគោលបារាំងផ្សេងៗក្នុងពង្សាវតារលោក (តមក) ២៣

៦ — ប្រស្នាបំពេនសតិបញ្ញា : ១ ១ និយាយពីរថ្លៃទាំង ៣ ជាសេចក្តីតោទឆ្លើយ (តមកនឹងចប់) ២៧

៧ — រឿងព្រេងខ្មែរ: "រឿងព្រះរាជវិនិច្ឆ័យក្តីទាំង ៤ (តមកនឹងចប់) ៣០

រូបក្រៅរឿង

រូបក្បាលយក្ស នៅទ្វារបញ្ចោតប្រាសាទបាគង ការរចនាសម័យប្រាសាទព្រះគោ សតវត្សរ៍ទី ១៥ នៃពុទ្ធសករាជ ១

TABLE DES MATIÈRES

Pages

1. Vidyudesanā (prédication faite à la Radio Phnôm-Penh) par le Vénérable Préas Sakyavong Tath, professeur à l'École Supérieure de Pali 3

2. Mahābhārata (sommaire) (suite et fin)..................... 12

3. Légende de l'Empereur Açoka de l'Inde antique, traduit du français en cambodgien par feu l'Achar Kim-Ann (suite) 16

4. Géographie sommaire de divers pays: l'Angleterre (suite) 20

5. Histoire de Rome. Extraits de divers documents de l'histoire universelle (suite) 23

6. Réflexions sur les phénomènes naturels: I. Dialogue sur les trois saisons (suite et fin)................................ 27

7. Conte populaire Cambodgien inédit : "La procédure d'un roi au cours de quatre procès" (suite et fin).. 30

HORS TEXTE

Tête de yaksa. Fausse-porte du groupe de Bakong.............. 1

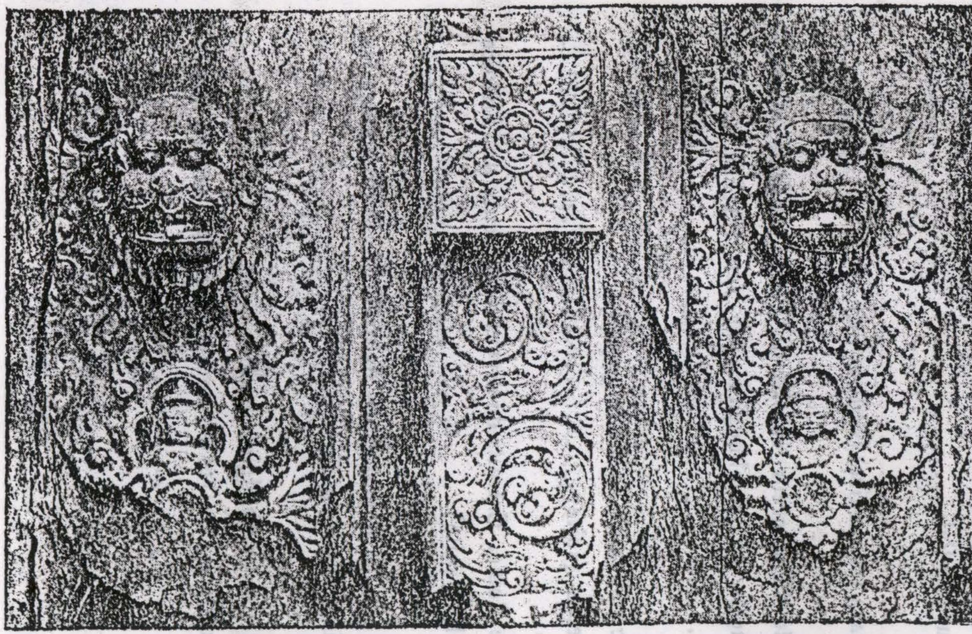

រូបក្បាលយក្ខនៅទ្វារបញ្ឆោតប្រាសាទបាគង ការរចនាសម័យប្រាសាទព្រះគោ សតវត្សរ៍ទី ១៥ នៃពុទ្ធសករាជ

ធម៌ទេសនា តាមវិទ្យុ

នៅថ្ងៃអាទិត្យ ១៤ កើតខែផល្គុនឆ្នាំម្សាញ់ត្រីស័ក ព. ស. ២៤៨៤ (១-៣-៤២)

របស់

ព្រះសាក្យវង្ស ហ-តាត

សេចក្តីបរិយាយខាងដើមនៃធម៌ទេសនា

អស់លោក-អ្នក ជាពុទ្ធសាសនិកជនទាំងឡាយ,

ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃ ១៤ កើត, តាមរបៀបថ្ងៃក្នុងពុទ្ធសាសនា ចាត់ជាថ្ងៃឧបោសថសីល គឺថ្ងៃដែលពុទ្ធសាសនិកជនត្រូវដកខ្លួនចេញពីការរវល់ ហើយចូលមកសម្រាកខ្លួនធ្វើចិត្តឲ្យអប់រំនៅក្នុងសីល ដើម្បីនឹងបង្អាក់ចិត្តកុំឲ្យត្រាំនៅក្នុងកាមារម្មណ៍ជោកពេក ឲ្យចិត្តនោះងាកបែរទៅជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ដ៏ស្អាតបរិសុទ្ធ ជាហេតុនឹងធ្វើខ្លួនឲ្យផុតចេញពីសេចក្តីទុក្ខព្រួយ ម្យ៉ាងទៀតចាត់ជាថ្ងៃធម្មស្សវនកាល គឺកាលត្រូវស្តាប់ធម៌ទេសនា ឯកាលដែលត្រូវស្តាប់ធម៌ទេសនានោះ តាមក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្ននេះ ក្នុង ១ ខែមាន ៤ ដង គឺថ្ងៃ ៨ កើត, ១៤ កើត, ៨ រោច, ១៤ ឬ ១៥ រោច ។ ឯការស្តាប់ធម៌ជាកិច្ច ១ ដ៏ប្រសើរក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ព្រោះព្រះបរមសាស្តាព្រះអង្គបានត្រាស់សំដែងថា ការស្តាប់ធម៌នាំឲ្យមានប្រយោជន៍ធំណាស់ដល់អ្នកស្តាប់ តែចំពោះអ្នកស្តាប់ដោយយកចិត្តទុកដាក់ ។

ហេតុដូច្នេះ បានជាក្រសួងឃោសនាការ បានរៀបចំចាត់ការបង្កើតឲ្យមានព្រះសង្ឃសំដែងធម៌ទេសនាតាមវិទ្យុក្នុង១ខែ ៤ដង តាមកំណត់ថ្ងៃឧបោសថសីល ឬថ្ងៃធម្មស្សវនកាល ដើម្បីត្រូវឲ្យសមតាមអធ្យាស្រ័យនៃពួកពុទ្ធសាសនិកជនទាំងឡាយក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ ។

ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃផ្តើមសំដែងធម៌ទេសនាជាដំបូង តទៅនឹងមានសំដែងរាល់ថ្ងៃសីល សូមអស់លោក-អ្នកពុទ្ធបរិស័ទទាំងឡាយ ដែលត្រូវការនឹងស្តាប់ធម៌ទេសនា ប្រឹងចាំស្តាប់ដោយយកចិត្តទុកដាក់ចុះ ដើម្បីឲ្យកើតផលកើតប្រយោជន៍សមតាមប្រាថ្នាគ្រប់គ្នា ។

អំពីធម៌ទេសនា

គ្រានេះ នឹងសំដែងធម៌ទេសនាជាសេចក្តីសង្ខេបអំពីរឿងព្រះពុទ្ធសាសនានឹងផលប្រយោជន៍ដែលកើតឡើងពីព្រះពុទ្ធសាសនា ដូចសេចក្តីតទៅនេះ ។

កោ សាសនោ បពិត្រសាធុសប្បុរសទាំងឡាយ អ្វីហៅថាព្រះពុទ្ធសាសនា ?

ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះអរហំសម្មាសម្ពុទ្ធឬធម៌ដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់បានត្រាស់សំដែងប្រោសសត្វអស់ចំនួន ៤៥ ឆ្នាំ ហៅថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ជ្រាបហេតុដូចម្តេចបានជាព្រះអង្គទ្រង់សំដែងធម៌ទេសនា ទុកឲ្យមានជាច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនាតមក ?

ព្រះអង្គទ្រង់ជ្រាបច្បាស់លាស់អំពីចិត្តគំនិតនិងអធ្យាស្រ័យរបស់ សត្វនិករទាំងអស់ ក្នុងវេលាដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ពេញទីជាព្រះពុទ្ធ ប្រាកដក្នុងលោក ឃើញថា ពពួកសត្វគ្រប់ប្រភេទ សុទ្ធតែមានបំណងត្រូវគ្នា គឺចង់បានសេចក្តីសុខ, សេចក្តីចំរើនរុងរឿង ប៉ុន្តែក្នុងចំណោមពួក សត្វទាំងនោះ មានសត្វនិករមានចំនួនជាច្រើន សុទ្ធតែមានគំនិតវង្វេង ភ័ន្តច្រឡំដោយអាប់ឥតប្រាជ្ញា ស្វែងរកសេចក្តីសុខមិនសម្រេច ត្រឡប់ ទៅជាបានសេចក្តីទុក្ខព្រួយ សេចក្តីអាប់ឱនទៅវិញ ដោយហេតុធ្វើខុសឲ្យ មានដំណើរពានទៅលើផ្លូវខុស ៗ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ជ្រាបដូច្នេះហើយ ទើបទ្រង់មានព្រះទ័យករុណា ទ្រង់ប្រឹងសំដែងធម៌ទេសនាប្រោសសត្វឥត មានគិតដល់សេចក្តីលំបាកព្រះកាយពល ដរាបដល់ពេលចូលព្រះបរម-និព្វាន ៗ ធម៌ទេសនាដែលព្រះអង្គសំដែងក្នុងសម័យនោះមានអាការដូច ប្រទីបផ្កាលាដែលព្រះអង្គអុជឲ្យមានពន្លឺខ្លាំង ហើយត្រោលបំភ្លឺដល់ពពួក សត្វដែលមានចក្ខុប្បសាទអាចឃើញរូបផ្សេង ៗ បានច្បាស់លាស់ ៗ ព្រះ ធម៌ទាំងប៉ុន្មានដែលទ្រង់បានសំដែង, លុះដល់ឥតអំពីព្រះអង្គទ្រង់ចូល បរិនិព្វានទៅ សុទ្ធសល់នៅគង់នៅទាំងអស់ឥតមានខ្វះខាតដរាបដល់សព្វ ថ្ងៃនេះ ព្រះធម៌ទាំងនោះហើយ ដែលហៅថា ព្រះពុទ្ធសាសនា ៗ

ព្រះពុទ្ធសាសនាបើពោលដោយសង្ខេបតើអ្វីខ្លះ?

បើពោលដោយសង្ខេបមានត្រឹម ៣ យ៉ាង

១- សព្វបាបស្ស អករណំ ព្រះអង្គប្រដៅមិនឲ្យធ្វើបាប គឺសេចក្ដីអាក្រក់ សេចក្ដីខុសគ្រប់យ៉ាង ។

២- កុសលស្សូបសម្បទា ទ្រង់ប្រដៅឲ្យបំពេញកុសល គឺធ្វើសេចក្ដីល្អ សេចក្ដីត្រូវគ្រប់យ៉ាង ។

៣- សចិត្តបរិយោទបនំ ទ្រង់ប្រដៅឲ្យជំរះជុសខាត់ចិត្តរបស់ខ្លួនឲ្យស្អាតផូរផង់ កុំឲ្យប្រឡាក់ដោយគ្រឿងសៅហ្មង ។

ទាំង ៣ យ៉ាងនេះ ជាពាក្យឧទ្ទេស, ពាក្យប្រៀនប្រដៅនៃព្រះពុទ្ធគ្រប់ព្រះអង្គ ។ ព្រះពុទ្ធសាសនាទាំង ៣ យ៉ាងនេះ បើនឹងអធិប្បាយពង្រីកឲ្យពិស្ដារទៅ សឹងមានចំនួនច្រើនលើសលុប ហេតុចប់ព្រះត្រៃបិដកទាំងមូល ឬក៏ចប់ធម៌ទាំង ៨ ហ្មឺន ៤ ពាន់ធម្មក្ខន្ធ ។

ហេតុនេះ សូមពួកពុទ្ធបរិស័ទ្យទាំងឡាយតាំងចិត្តឲ្យដាច់ខាត ត្រង់ណាដែលអាក្រក់កុំធ្វើ ធ្វើតែត្រង់ល្អ កិច្ចត្រង់ណាដែលខុសត្រូវបោះលាស់ បោលចេញកុំស្ដាយ ហើយប្រកាន់យកតែត្រង់កិច្ចដែលត្រូវល្អ ព្រមទាំងធ្វើចិត្តរបស់ខ្លួនកុំឲ្យសេមសោមងឹម តាមនឹងឧបក្កិលេសធម៌ណាមួយឡើយ ដើម្បីឲ្យសមតាមពុទ្ធសាសនាទាំង ៣ យ៉ាងខាងលើនេះ ។

ពួកជនទាំងឡាយ ដែលជាអ្នកប្រតិបត្តិកាន់តាមព្រះពុទ្ធសាសនា ហៅថា ពុទ្ធសាសនិកជន ។

ចុះពុទ្ធសាសនិកជននោះ គឺជនជាតិអ្វីខ្លះ?

ពុទ្ធសាសនិកជន ឥតមានកំណត់ជាតិណាទេ, តាមតែជនជាតិណាក៏ដោយ តែមានចិត្តជ្រះថ្លាស្រឡាញ់ព្រះពុទ្ធសាសនាថាជាពាក្យប្រៀនប្រដៅ គួរគោរពកាន់តាម ហើយប្រតិបត្តិធ្វើតាម ក៏ហៅថា ពុទ្ធសាសនិកជនទាំងអស់ ។ ជនណាមួយ មិនជឿមិនកាន់តាម ក៏មិនមែនបានឈ្មោះថាជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាឡើយ តោះបីជនជាតិខ្មែរយើងគង់កម្ពុជរដ្ឋទាំងមូលនេះ ដែលពួកជននានាប្រទេសគេធ្លាប់ដឹងធ្លាប់យល់ថាជាអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាទាំងអស់គ្នានោះក៏ដោយ បើតាមសេចក្ដីពិតមិនប្រាកដដូច្នោះទេ តាមសេចក្ដីពិតគឺក្នុងចំណោមជនជាតិខ្មែរយើងទាំងអស់, អ្នកណាជឿកាន់តាមច្បាប់ពុទ្ធសាសនា អ្នកនោះឈ្មោះថាពុទ្ធសាសនិកជនបាន អ្នកណាមិនជឿមិនកាន់តាម អ្នកនោះមិនមែនជាពុទ្ធសាសនិកជនទេ ។

អំពីផលប្រយោជន៍

ព្រះពុទ្ធសាសនា មានប្រយោជន៍ដូចម្ដេចខ្លះ?

ព្រះពុទ្ធសាសនា មានប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាង តែបើពោលដោយសង្ខេបមាន ៣ យ៉ាង:

១ – ទិដ្ឋធម្មិកត្ថ មានប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ន គឺអ្នកដែលកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា តាមទំនងពិតនោះ នឹងត្រូវបានទទួលប្រយោជន៍ក្នុងសម័យបច្ចុប្បន្នទាន់ភ្នែកឃើញ ។

២ – សម្បរាយិកត្ថ មានប្រយោជន៍ក្នុងបរលោក គឺអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាដោយត្រឹមត្រូវនោះ នឹងត្រូវទទួលប្រយោជន៍ក្នុងពេលដែលខ្លួនឃ្លាតចេញអំពីលោកនេះ ហើយទៅកើតក្នុងលោកថ្មីទៀត ។

៣ – បរមត្ថៈ មានប្រយោជន៍យ៉ាងឧត្តមក្រៃលែង គឺអ្នកកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាដោយស៊ប់សួន បានប្រដៅខ្លួនឲ្យលុះក្នុងគន្លងនៃសីលធម៌បានហើយ នឹងត្រូវទទួលប្រយោជន៍យ៉ាងឧត្តមបំផុតពោលគឺព្រះនិព្វាន ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រដៅពុទ្ធសាសនិកជនឲ្យធ្វើដូចម្ដេចខ្លះ ទើបនាំឲ្យបានទទួលផលប្រយោជន៍ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ?

ព្រះអង្គប្រដៅច្រើនយ៉ាង:

១ – ទ្រង់ប្រដៅថាកុំឲ្យខ្ជិលច្រអូស ត្រូវចំប្រឹងរៀនសូត្រឲ្យបានចេះដឹងឡើង ដើម្បីបំបាត់សេចក្ដីល្ងង់ខ្លៅ, ត្រូវចំប្រឹងធ្វើការងាររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតតាមផ្លូវដែលប្រាសចាកទោស ឲ្យមានទ្រព្យសម្បត្តិឡើងដើម្បីបំបាត់សេចក្ដីទាលក្រលំបាក ។

២ – ទ្រង់ប្រដៅឲ្យបេះថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិដែលរកបានមកហើយ ឲ្យបានគង់ កុំឲ្យវិនាសអន្តរាយទៅដោយអបាយមុខទាំង ៤ យ៉ាង គឺ លេងល្បែងស្រី, ផឹកស្រា, លេងល្បែងភ្នាល់មានបៀប៉ោជាដើម នឹង ការសេពគប់រួមគំនិតជាមួយនឹងមនុស្សខូច ។

៣ – ទ្រង់ប្រដៅថាឲ្យមានកល្យាណមិត្ត គឺមិត្តសំឡាញ់ដែល ជាមនុស្សត្រឹមត្រូវល្អ អាចជួយរំពឹកដាស់តឿនខ្លួនបាន ក្នុងវេលាដែល ខ្លួនធ្វេសប្រហែសមួយដងមួយកាល មិនត្រូវទៅសេពគប់ស្និទ្ធស្នាល នឹងមនុស្សពាលខូចអាក្រក់នោះឡើយ ។

៤ – ទ្រង់ប្រដៅថា ពេលដែលនឹងចាយវាយទ្រព្យសម្បត្តិចិញ្ចឹម ជីវិតរបស់ខ្លួននឹងបុត្រាបុត្រីរបស់ខ្លួន ត្រូវចាយឲ្យសមរម្យតាមទ្រព្យ ដែលរកបានមក កុំចាយឲ្យហួសមានហួសបាន ។

៥ – ទ្រង់ប្រដៅឲ្យមាតាបិតា នឹងបុត្រាបុត្រីបេះសង្គ្រោះនឹងគោរព ប្រតិបត្តិគ្នាទៅវិញទៅមក ជាហេតុនឹងឲ្យបានសុខស្រួលក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ គឺមាតាបិតាបើមានបុត្រាបុត្រី មិនត្រូវបណ្តោតបណ្តោយតាមអំពើចិត្តរបស់ កូននោះឡើយ ត្រូវមាតាបិតាតាំងចិត្តសង្គ្រោះរំពឹកដាស់តឿនប្រដៅកូន របស់ខ្លួន កុំឲ្យធ្វើអំពើអាក្រក់ដែលជាចំនង់នាំឲ្យមានទុក្ខទោសក្នុងបច្ចុប្បន្ន

នឹងបរលោក ឲ្យកូនចេះធ្វើអំពើល្អ ឲ្យកូនខំប្រឹងរៀនចំណេះវិជ្ជាតាមផ្លូវលោកនិងផ្លូវធម៌ ឲ្យបានចេះដឹងកុំឲ្យកូនធ្លាក់ខ្លួនទៅជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅជាដើម ។ ចំណែកបុត្រាបុត្រីត្រូវធ្វើខ្លួនជាមនុស្សស្គាល់គុណមាតាបិតាហើយចេះគោរពមាតាបិតា មានកិច្ចថែរក្សាចិញ្ចឹមមាតាបិតាជាដើម ដើម្បីឲ្យមាតាបិតាបានសេចក្ដីសុខស្រួលដោយសារខ្លួន ក្រៅពីនេះព្រះអង្គបានប្រដៅប្រាប់អំពីស្វាមី-ភរិយាត្រូវរក្សាគ្នាទៅវិញទៅមកដោយអាការដូច្នេះៗ មិត្រសំឡាញ់ត្រូវតាំងចិត្តឲ្យល្អរកគ្នាទៅវិញទៅមកដូច្នេះៗ គ្រូនឹងសិស្សត្រូវសង្គ្រោះ ត្រូវប្រតិបត្តិទៅវិញទៅមកដូច្នេះៗ ទើបបានសេចក្ដីសុខ-ចំរើន ។

ច្បាប់ប្រដៅដែលព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ទុក ដើម្បីឲ្យកើតប្រយោជន៍ជាសុខក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ មានច្រើនលើសលុបពេក ដែលនាំយកមកពណ៌នាក្នុងទីនេះ ជាសេចក្ដីសង្ខេបត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។

សូមអស់លោក-អ្នកជាពុទ្ធបរិសទ្យទាំងឡាយ សង្កេតមើលចុះ ច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនាដែលប្រដៅមនុស្សឲ្យធ្វើតាម គ្រាន់តែជាសេចក្ដីសង្ខេបប៉ុណ្ណោះ គង់ឃើញថា ប្រសិនបើជនណាមួយអាចធ្វើតាមបាន នឹងនាំជននោះឲ្យបានសម្រេចប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាង:

១ - នឹងបានជាមនុស្សចេះដឹង

២ - នឹងបានជាមនុស្សមានទ្រព្យសម្បត្តិ

៣ – នឹងបានជាមនុស្សថ្កុំថ្កើងមានមុខមាត់គួរគេរាប់រក

៤ – នឹងបានសេចក្ដីសុខស្រួលក្នុងវង្សត្រកូលរបស់ខ្លួន ៗ

ឯផលប្រយោជន៍ក្នុងបរលោកនឹងប្រយោជន៍ជាន់ខ្ពស់គឺព្រះនិព្វាន ដែលកើតឡើងដោយអំណាចប្រតិបត្តិតាមច្បាប់ព្រះពុទ្ធសាសនានោះ មានច្រើនជាអនេក មិនអាចនឹងស្រង់យកមកសំដែងក្នុងពេលនេះបានឡើយ ព្រោះពេលនេះខ្វះពេក ទុកឱកាសដល់ទៅថ្ងៃសីលតៗទៅ លោកជាធម្មកថិកនឹងស្រង់យកមកសំដែងជាលំដាប់តទៅទៀត ។

ក្នុងពេលនេះ សូមបញ្ចប់ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ .។

មហាភារតៈ

(តមកនិងចប់)

ព្រះបាទក្រឹស្ណៈមានព្រះបន្ទូលដូច្នេះថា :

— ម្នាលអជ៌ុនៈ កាលបើមនុស្សណាមួយផ្ដាច់ផ្ដិលតណ្ហាទាំងពួង ដែលតែងតែក្រកក្នួនដល់ចិត្តរបស់ខ្លួន ហើយជ្រែកចូលទៅជាប់នៅក្នុងហទយ-វត្តី កាលបើមានចិត្តរីករាយនឹងខ្លួនឯងហើយមានចិត្តសន្ដោសផង មនុស្សនេះហើយដែលគេហៅថា ជាអ្នកមានធម៌សប្បុរសនៅក្នុងខ្លួន ។

— កាលបើមានសត្រូវមកដល់ក៏មិនតក់ស្លុត មិនញាប់ញ័រក្នុងពេលដែលមានទុក្ខសោក ផ្ដាច់បំណងស្នេហាចេញ មិនមានអារម្មណ៍ខាងក្រៅនាំឲ្យកើតទោស, អាឃាតនឹងភ័យភិត បុគ្គលនេះជាអ្នកមានតទ្រឹប្រាជ្ញាជាសម្បត្តិ ។

— កាលបើបានប្រកបដោយធម៌សប្បុរសដូច្នេះហើយ បុគ្គលនេះមិនមានអគតិធម៌សោះឡើយ ជាអ្នកមិនមានមានះរឹងត្អឹង ជាអ្នកមិនហួងហែង មិនត្រេកអរ មិនរំជួលទៅតាមអារម្មណ៍ ជាអ្នកស្គាល់ល្អស្គាល់អាក្រក់, មិនរីករាយនឹងអំពើមួយហើយត្នះតិះដៀលអំពើមួយទៀត ។

— មានសេចក្ដីប្រៀបដូចអណ្ដើកដែលលៀនចេញនឹងលិបចូលនូវក្បាល ទាំងជើងដៃក្នុងស្នូករបស់វាយ៉ាងណា ឯសប្បុរសក៏ដកចិត្តចេញ

ពីអារម្មណ៍ផ្សេងៗខាងក្រៅមិនឲ្យជាប់ជាមដល់ចិត្ត ក៏មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ ទើបសប្បុរិសធម៌របស់បុគ្គលនោះ ជាធម្មជាតិរឹងប៉ឹងពិតប្រាកដ ។

- បុគ្គលណាមួយបានលះបង់អស់ទាំងមានះឈ្នានពានដែលខ្លួនផ្តាច់ផ្តិលបានហើយនោះ បុគ្គលនេះក៏នៅតែត្រូវទទួលធ្វើកិច្ចការសព្វសារពើដើម្បីជីវិត ត្រូវបំពេញកិច្ចជាមុខក្រសួងរបស់ខ្លួន ដោយមិនបាច់ព្រួយបារម្ភនឹងហេតុគេខអ្វីទាំងអស់ នឹងព្យាយាមធ្វើទៅតាមរបៀបរបបផង ទើបមានមនុស្សរាប់អាន (ថាជាមនុស្សល្អ) ។ បើមិនប្រព្រឹត្តដូច្នេះទេ សូម្បីតែខ្លួនលោកក៏មិនអាចនឹងចិញ្ចឹមអាត្មាឲ្យរស់នៅបានផង ។

— អ្នកឯណាមួយនៅក្នុងលោកនេះ មិនគិតគូរធ្វើការងារទៅតាមសេចក្តីប្រែប្រួលនៃជីវិតសត្វលោក ហើយជាប់នៅក្នុងអំពើបាប សប្បាយនឹងបាប អ្នកនោះទុកជារស់នៅក៏ឥតប្រយោជន៍អ្វីឡើយ ។

— ហេតុនេះហើយទើបត្រូវផ្តាច់សេចក្តីកង្វល់ចេញឲ្យអស់ ហើយបំពេញការកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវធ្វើវិញ ក្នុងការធ្វើការកិច្ចនេះសោតទៀត ក៏ត្រូវបំពេញបរិច្ចាគដោយឥតស្តាយផង ការធ្វើដូច្នេះទើបមនុស្សបានលុះដល់ឋានៈដ៏រុងរឿងខ្ពង់ខ្ពស់មិនខាន ។

(១)សេចក្ដីខ្លីៗនៃពាក្យកាព្យដែលហៅថា ភគវទ្គីតា នេះ នឹងឃើញថាអជ៌ុនៈនឹងក្រិស្ណៈនិយាយឆ្លើយឆ្លងគ្នាទៅវិញទៅមក ដើម្បីថ្លែងសេចក្ដីឲ្យឃើញហេតុផលដ៏ត្រឹមត្រូវតែរៀងខ្លួន តែនៅទីបំផុតនៃសេចក្ដីសន្ទនានេះ ក្រិស្ណៈបានបំភ្លឺអជ៌ុនៈឲ្យយល់ច្បាស់ថា ធម្មតាកើតមកជាមនុស្សទុកជាយើងនឹងប្រតិបត្តិយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់មិនឲ្យមានលំអៀងឃ្លៀងឃ្លាតអំពីគន្លងធម៌យ៉ាងណាក៏ដោយ យើងត្រូវតែធ្វើការកិច្ចសម្រាប់ជីវិតរបស់យើងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅបានស្រួលនឹងចំរើនជានិច្ច ទើបខ្លួនយើងនឹងសីលធម៌របស់យើងមានសេចក្ដីចំរើនខ្ជាប់ខ្ជួន មិនឆាយទ្រឹងលំលោយដោយឆាប់រហ័ស ៗ ឯអារ្យធម៌ វប្បធម៌ នឹងសីលធម៌របស់ប្រទេសនីមួយៗ ដែលនឹងបានចំរើននឹងស្ថិតស្ថេរនៅបានដោយសារតែការប្រតិបត្តិតាមទំនុកបំរុងនឹងការពារកុំឲ្យសត្រូវខាងក្នុងនឹងខាងក្រៅបំផ្លាញឲ្យហិនហោច ៗ

កម្ពុជរដ្ឋ ជាដែនពុទ្ធសាសនិកជនបែបហីនយាន ឬលទ្ធិថេរវាទ ប្រជាជនច្រើនតែស្លូតត្រង់នឹងប្រតិបត្តិតាមពុទ្ធសាសនាយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់នឹងច្រើនតែសន្ដោស ចូលចិត្តនៅស្ងប់ស្ងៀម មិនមាននិស្ស័យកែះកៃប្រែទៅតាមកាលសម័យ ទើបអ្នកប្រទេសក្រៅសំឡឹងឃើញថា ជនជាតិខ្មែរនៅប្រកាន់ទំនៀមទម្លាប់ជាប់ស្អិតណាស់ បានជាមិនចំរើនស្របទាន់

១ តាំងពីត្រឹមនេះទៅជាសេចក្ដីបន្ថែមរបស់អ្នកប្រែ ។

កាលសម័យនីងគេ ។ ការដែលខ្មែរជាចំនួនច្រើនមិនព្រមប្រែប្រួលនេះ ហើយ ដែលយើងមើលឃើញច្បាស់ទែងថា ខ្មែរគង់ទ្រង់នៅជាខ្មែរដដែល មិនក្លាយប្តូរលាយជាតិទាល់តែមើលមិនស្គាល់ ដូចពួកចាមនៅក្នុងដែនអណ្ណាមជាដើម ។ មួយវិញទៀត ជាតិខ្មែរដែលគង់ទ្រង់នៅជាជាតិខ្មែរសព្វថ្ងៃនេះ ដោយសារតែជាតិខ្មែរកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ អានុភាពរបស់សាសនានេះនាំទ្រជាតិខ្មែរទីងសំដីភាសាខ្មែរ អក្សរសាស្ត្រខ្មែរ ទំនៀមទម្លាប់របស់ខ្មែរ ឲ្យគង់ទ្រង់នៅជានិច្ច ។

ចប់រឿងមហាការគជោយសង្ខេបតែប៉ុណ្ណោះ ។

ទេមររង្សី

រឿងព្រះបាទអសោក

(តមក)

ព្រះបាទអសោកមិនគ្រាន់តែផ្សាយករុណាចក្រតែទៅលើអាណា-ខេត្តដែលជាកិត្តិយសរបស់ព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះទេ ព្រមទាំងបានផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនាដោយសេចក្ដីជ្រះថ្លាដែលជាកិត្តិគុណដល់ទ្វីបអាស៊ីទាំងមូលថែមទៀតផង ។ ក្នុងសៀវភៅបាកំងដែលប្រែមកពីសំស្ក្រឹតថា: ព្រះបាទអសោកបានជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដោយឫទ្ធិរបស់សមុទ្រភិក្ខុ តែក្នុងមហាវង្សថា: ព្រះបាទអសោកកាលដែលព្រះអង្គបានរាជាភិសេកជាស្ដេចគ្រងក្រុងបាដលិបុត្រហើយ ព្រះអង្គមានឫទ្ធានុភាពផ្សាយទៅលើមួយយោជន៍ ទៅក្រោមមួយយោជន៍ មានពួកទេវតា, នាគ, យក្ស, មនុស្ស, បក្សី, សត្វចតុប្បាទនិងសត្វទ្វេបាទ ចូលគាល់បំរើព្រះអង្គជានិច្ច ទ្រង់បានសោយរាជ្យជាស្ដេចចក្រពត្តិ សម្បូណ៌ដោយសេចក្ដីសុខ ដោយរាជបរិសទ្យទាំងអស់នោះទំនុកបម្រុងមិនឲ្យឆ្គង់ព្រះរាជហឫទ័យ[១] ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអសោកប្រថាប់នៅទៀបសីហបញ្ជរទ្រង់ទស្សនា-ការនិគ្រោធសាមណេរជាព្រះអរហន្តដែលជាព្រះយោគាវចរសង្រួមឥន្ទ្រិយដ៏ស្រគត់ស្រគំនិមន្តរម្យទំទៅក្នុងព្រះលាន មានអាការកិរិយាគួរឲ្យជ្រះថ្លាពន់ពេក ក៏ព្រះអង្គមានទឹកព្រះហឫទ័យរីករាយដោយសមាធិ-

---

១ មើលសេចក្ដីពិស្ដារក្នុងមហាវង្ស ។

គុណរបស់និគ្រោធសាមណេរនោះ ៗ មានសេចក្តីដំណាលក្នុងគម្ពីរនោះថា និគ្រោធសាមណេរនោះជាឱរសរបស់សុមនរាជកុមារជាបុត្រនៃព្រះបាទពិន្ទុសារៈ លោកអង្គនោះត្រូវជាក្មួយរបស់ព្រះបាទអសោកនោះ ៗ លុះព្រះអង្គទតឃើញដូច្នោះហើយ ក៏មានសេចក្តីជ្រះថ្លាពន់ពេក ដោយកុសលដែលបានធ្វើមកអំពីអតីតជាតិជួយដាស់តឿនព្រះរាជហឫទ័យ ព្រោះកាលបុព្វជាតិមុនក្សត្រទាំងបីព្រះអង្គ គឺព្រះបាទអសោក ១ ព្រះបាទទេវា-នម្បិយតិស្ស ១ និគ្រោធសាមណេរ ១ ទាំងបីនេះត្រូវជាបងប្អូននឹងគ្នា ជាពាណិជទឹកឃ្មុំនៅក្នុងក្រុងពាកណសី គ្រានោះមានព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ១ អង្គគង់នៅលើភ្នំគន្ធមាទន៍ កើតវណ្ណរោគ (រោគស្គមលឿង) ព្រះបច្ចេកពុទ្ធឯទៀតត្រាច់ស្វែងរកទឹកឃ្មុំទៅដល់ក្រុងពាកណសីក៏បានជួបនឹងកុម្ភទាសីម្នាក់ហើយសួរថា " នែនាង, ស្រុកនេះអ្នកណាគេមានទឹកឃ្មុំ " នាងកុម្ភ-ទាសីបានលើកដៃចង្អុលបង្ហាញផ្ទះពាណិជនោះហើយអង្គុយគិតថា "បើព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនេះបានទឹកឃ្មុំអំពីសំណាក់មធុពាណិជហើយ អាត្មាអញនេះក៏ជួយត្រេកអរនឹងកុសលរបស់គេនោះណាស់ តែបើលោកមិនបានទេ អាត្មាអញនឹងយកក្រមាបង់កមួយនេះទៅចំណាយយកប្រាក់មកទិញទឹកឃ្មុំថ្វាយព្រះបច្ចេកពុទ្ធម្ចាស់អង្គនោះទាល់តែបាន " ៗ ឯព្រះបច្ចេកពុទ្ធទៅរកទឹកឃ្មុំពាណិជ ទទួលពេលនោះ ពាណិជជាប្អូននៅផ្ទះតែម្នាក់ឯង លុះឃើញដូច្នោះក៏មានសេចក្តីជ្រះថ្លាស្ទុះទៅយកទឹកឃ្មុំមកប្រ-

គេនព្រះបច្ចេកពុទ្ធពេញហូរហៀរហួសកណ្ដាប់មាត់បាត្រ ហើយតាំងសេចក្ដីប្រាថ្នាថា: "ដោយអំណាចកុសលនៃបុព្វមុញ្ចនអបរចេតនារបស់ខ្ញុំដ៏បរិសុទ្ធស្អាតក្នុងវត្ថុទាននេះ សូមឲ្យខ្ញុំបានជាស្ដេចឯករាជជាធំលើសកលជម្ពូទ្វីប សូមឲ្យរាជអាណាចក្ររបស់ខ្ញុំផ្សាយទៅលើផែនដី ១យោជន៍ ទៅក្រោមផែនដី ១ យោជន៍ កុំឲ្យអ្នកណាមួយមានសម្បត្តិសម្បូណ៌ស្មើនឹងសម្បត្តិរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គឡើយ" ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុមោទនាហើយ និមន្តត្រឡប់មកជួបនឹងនាងកុម្ភទាសីវិញ នាងសួរថា "បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចំរើន ព្រះករុណាបានទឹកឃ្មុំសម្រេចដូចសេចក្ដីប្រាថ្នាហើយឬ?" ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់តបថា "ម្នាលនាង ទឹកឃ្មុំនោះអាត្មាបានហើយ" នាងកុម្ភទាសីទូលសួរទៀតថា "កាលនាយពាណិជថ្វាយទឹកឃ្មុំនោះ គេប្រាថ្នាទៅអនាគតដូចម្ដេចខ្លះ ព្រះអង្គ?" ព្រះបច្ចេកពុទ្ធរៀបរាប់ប្រាប់សេចក្ដីប្រាថ្នាសព្វគ្រប់ នាងបានដឹងដូច្នោះ ទើបនិមន្តឲ្យព្រះបច្ចេកពុទ្ធរង់ចាំសិន ឯខ្លួននាងត្រឡប់ម្នីម្នាទៅផ្ទះយកក្រមាចាស់មកផ្លាស់ យកក្រមាចំអំពីខ្លួនទៅលាងទឹកឲ្យស្អាតល្អហើយ យកមកថ្វាយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះ ទើបតាំងប្រណិធានថា "ដោយអំណាចកុស-លដែលខ្ញុំម្ចាស់បានថ្វាយសំពត់សាដកនេះ អំណើះទៅអនាគត កាលបើនាយពាណិជទឹកឃ្មុំបានជាស្ដេចចុល្លចក្រពត្រាធិរាជជាធំក្នុងសកលជម្ពូ-ទ្វីបពេលណា សូមឲ្យខ្ញុំម្ចាស់បានជាអគ្គមហេសីនៃស្ដេចអង្គនោះក្នុងពេល

នោះ, សូមឲ្យខ្ញុំម្ចាស់មានរូបឆោមដ៏ល្អគួរគេតឹតពិលមើលមើលហើយ មានយសសក្តិនឹងសម្បត្តិជាសិរីសួស្តី ជាទីពេញចិត្តនៃជនទាំងពួងក្នុងលោក" ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុមោទនារួចហើយលោកហោះទៅកាន់អាកាសហួតដល់ភ្នំគន្ធមាទន៍នោះ ។ ចំណែកបងទាំងពីរនាក់របស់ពាណិជត្រឡប់មកផ្ទះវិញក៏បានត្រេកអរនឹងកុសលដែលប្អូនធ្វើហើយនោះឯង ។

លុះពាណិជទាំង ៣ នាក់ធ្វើកាលកិរិយាទៅបានសោយសម្បត្តិមនុស្សនឹងសម្បត្តិសួគ៌ជាច្រើនជាតិ ដល់មកក្នុងសាសនានៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់យើងនេះ ខាងក្រោយបរិនិព្វានប្រមាណ ២០០ ឆ្នាំសេស ក៏ពាណិជប្អូនដែលបានថ្វាយទឹកឃ្មុំផ្ទាល់នឹងដៃខ្លួន បានមកជាស្តេចអសោក នាងកុម្ភទាសីដែលចង្អុលផ្លូវបង្ហាញពានលក់ទឹកឃ្មុំនឹងបានថ្វាយសំពត់សាដកនោះ បានជាអគ្គមហេសី ព្រះនាមនាងអសន្ធិមិត្តា ពាណិជជាបងច្បងបានជានិគ្រោធសាមណេរ ពាណិជជាកណ្តាលបានជាព្រះបាទទេវា-នម្បិយតិស្ស ។

(នៅមានត)

ភូមិសាស្ត្រសង្ខេប

នៃប្រទេសអង់គ្លេស (តមក)

ភ្លៀងធ្លាក់ក្នុងប្រទេសអង់គ្លេស មានចំនួនច្រើនជាងប្រទេសដទៃៗក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប ។ មានភ្លៀងធ្លាក់ច្រើនក្នុងរដូវរងា ច្រើនជាងរដូវក្តៅបន្តិចបន្តួច ។

ដី — ដីក្នុងប្រទេសអង់គ្លេសជាដីមានជីជាតិល្អ ជាទីគួរដាំដំណាំបានផលល្អជាជាងប្រទេសឯទៀតក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុប ។ ដោយធម្មជាតិដីមានជីជាតិល្អ ហើយជនជាតិអង់គ្លេសមានចំណេះចេះដឹងល្អក្នុងរបរក្សេត្រកម្ម ទើបធ្វើឲ្យរបរដំណាំមានផលចំរើនយ៉ាងវិសេស ។

ភាគផែនដីដែលប្រើដាំដំណាំក្នុងអង់គ្លេសប្រមាណជាង ៣ ក្នុង ៤ នៃភាគផែនដី ។ ក្នុងអេកូស្ស៍ប្រមាណ ១ ភាគក្នុង ៤ ភាគ ។

ដំណាំ — មានការដាំស្មៅ (សម្រាប់ចិញ្ចឹមសត្វ) នឹងស្រូវផ្សេងៗ ដំឡូងបារាំងនឹងបែត្តរ៉ាវ, សណ្តែកផ្សេងៗមានដាំច្រើននៅទិសខាងកើត ។ ទុកជាមានដាំស្រូវផ្សេងៗជាចំនួនច្រើនដល់ម៉្លោះក៏នៅតែមិនល្មមបរិភោគឲ្យគ្រប់គ្រាន់តាមចំនួនមនុស្សក្នុងស្រុកទេ គេតែងទិញស្រូវពីប្រទេសផ្សេងៗក្នុង ១ ឆ្នាំៗជាចំនួនច្រើន ។

សត្វ — មានកែះ, គោ, ជ្រូកនឹងត្រីជាសំខាន់ ក្នុង ព.ស. ២៤៧៨ មានសត្វចិញ្ចឹមមានចំនួនដូច្នេះ គឺ :

	អង់គ្លេសនិងប៉េអ៊ីស៍ដឹកល្វ៍	អេកូស្ស៍
កែះ	១៦.៤៧៧.០០០	៧.៧៦៦.៤១៥
គោ	៦.៥៤១.១៤៤	១.៣១៨.៤៩៤
ជ្រូក	៣.៨១៣.៣៧៣	២៦០.២១៣
សេះ	៨៧៣.៨៥២	១៤៦.៩៩៤

លោហធាតុ— លោហធាតុផ្សេងៗមានបរិបូណ៌ក្នុងអង់គ្លេសនិងអេកូស្ស៍ មានលោហធាតុសំខាន់ៗតាមលំដាប់ដូច្នេះ គឺធ្យូងថ្ម, ដែក, ដីស្អិត, ថ្មខ្សាច់, ថ្មកំបោរ, ថ្មក្ការឆ្នួន, សំណប៉ាហាំង, អំបិល, សំណ, ទង់ដែង ៗ អង់គ្លេសមានធ្យូងថ្មច្រើនលេខ ១ មានដែកជាទី ៣ ក្នុងប្រទេសឥរុប ៗ ក្នុង ព.ស. ២៤៧៣ ជីកបានធ្យូងថ្មចំនួន ២២៤ លានតោន ធាតុដែកបាន ១១ លានតោន សំណ ១៩.២៨៩ តោន សំណប៉ាហាំង ២.៤៨៨ តោន ៗ

របររបស់ប្រជាជន — របរហត្ថកម្មជារបរសំខាន់បំផុតរបស់អង់គ្លេស ក្សេត្រកម្មនិងនេសាទកម្មជាទី ២ ជំនួញជាទី ៣ របរស៊ីឈ្នួលនិងបម្រើគេជាទី ៤ ៗ ឯហត្ថកម្មដែលសំខាន់ គឺការត្បាញសំពត់ ការធ្វើគ្រឿងដែក ការត្បាញសំពត់រោមសត្វ ការត្បាញសំពត់សូត្រ ការត្បាញសំពត់លិនិន ការធ្វើកញ្ចក់ ការធ្វើទូកនាវ ៗ

ពាណិជ្ជកម្ម— អង់គ្លេសជាប្រទេសដែលមានការលក់ដូរទំនិញនានាប្រទេសយ៉ាងធំទូលាយបំផុត មិនមានប្រទេសណាស្មើបានទេ កប៉ាល់ជំនួញមានចំនួន ៩.៧០៤ ប្រមាណ ២០.៣៨៥.១៣៨ តោន ។ ដំឡៃជំនួញលក់ចូលប្រទេស ក្នុង ព.ស. ២.៤៧៧. មានចំនួនដល់ ៧៣១.៤១៣.៧៨៣ លីវស្តែរឡាំង ជំនួញលក់ចេញមានចំនួន ៤៤៧.១៧៨.៨៦៨ លីវស្តែរឡាំង ។ ប្រទេសដែលអង់គ្លេសធ្វើការលក់ដូរច្រើនបំផុត គឺប្រទេសកដរបស់អង់គ្លេស សហរដ្ឋអាមេរិក, អល្លឺម៉ង់, បារាំងសែស, ដាណឺម៉ាក, អាសដ្ទីន, រុស្ស៊ី, បែលហ្ស៊ិក, ហុល្លង់, ចិន, ជប៉ុន ។

ជំនួញលក់ចេញ — ជំនួញលក់ចេញរបស់អង់គ្លេសជាគ្រឿងស្លៀកពាក់, ដែក, គ្រឿងម៉ាស៊ីន សំពត់រោមសត្វនិងធ្យូងថ្មមានចំនួនច្រើនជាងយ៉ាងដទៃទៀត ។ ប្រទេសដែលទិញជំនួញរបស់អង់គ្លេសជាច្រើនបំផុតគឺ ឥណ្ឌា, អូស្ត្រាលី, អាមេរិក, កាណាដា, អល្លឺម៉ង់, និងរដ្ឋអៀរឡង់ ។ ខាងក្រោមនេះរាយឈ្មោះជំនួញដែលលក់ចេញក្រៅ :

សំពត់អំបោះនិងអំបោះ ផ្ញើទៅលក់ប្រទេសឥណ្ឌា, ទួរគី, ចិន, អេស៊ីប, អហ្វ្រិក ។

(នៅមានត)

ពង្សាវតារកោម

(តមក)

ការដែលគិតចាប់មនុស្សតាមផ្លូវមកធ្វើជាទាហានបន្ថែមឡើងទៀតនោះ អន្និបាលកំណត់ទុកថា នឹងបានពួកគោល្វ៉ានៅខែត្រស៊ីស័លពីនមកបន្ថែម តែប្រជាជនអស់នេះនៅក្នុងអំណាចកោមអស់ទៅហើយ ទើបអន្និបាលសង្ឃឹមពឹងផ្អែកពុំបាន ។ លុះអន្និបាលលើកទ័ពមកដល់ខែត្រនេះ ក៏បានប្រទះនឹងកងទ័ពកោម ដែលកុងស៊ុលស៊ីប្យុង ជាមេទ័ពលើកមកចាំស្កាក់ស្កាត់ផ្លូវ អន្និបាលក៏វាយពុះកងទ័ពនេះបែកបាក់ទៅបាន តាំងអំពីកាលនោះមកទើបពួកគោល្វ៉ាស្ម័គ្រចូលជាបក្សពួកនឹងអន្និបាល ហើយលើកទ័ពដើរចូលទៅក្នុងដែនដីអេទ្រូស្គី ក្នុងវេលាដែលទឹកកកចាប់ផ្តើមរលាយ ហើយមានទឹកលិចពលដាលទៅដេរដាសសព្វអន្លើ គ្រានេះពួកទាហានរបស់អន្និបាលក៏ស្លាប់អស់ទៅចំនួនច្រើន តែពួកទាហានដែលនៅសេសសល់ ក៏អាចសម្លាប់ពួកទាហានរបស់កោមុាំងដែលកុងស៊ុលហ្វាមីនីយុសលើកមកប្រឆាំងតទល់ស្លាប់អស់ចំនួន ៣០.០០០ នាក់ (ព.ស. ៣២៦ មុន គ.ស. ២១៧) ។

អន្និបាលមិនបានលើកទ័ពដើរចូលក្រុងកោម ព្រោះយល់ថាគ្រឿងប្រើប្រាស់មិនមានគ្រប់គ្រាន់ ហើយថែមទាំងមិនមានកំឡាំងល្មមនឹងវាយក្រុងកោមឲ្យបានផង ទើបលើកវង់ទៅវាយពួកឡាតាំងឯទៀតៗ តាម

ដោយពិត ក្នុងរវាងនេះ ក្រុងរ៉ូមបានត្រៀមកងទ័ពទទួល មានមេទ័ពរបស់រ៉ូមម្នាក់ឈ្មោះហ្វាប៊ីយុស យល់ថាការច្បាំងតទល់នឹងអន្និបាលចំៗមុខនោះ កម្រនឹងវាយយកជ័យជំនះបាន ទើបត្រូវគិតរកឧបាយដទៃទៀត គឺធ្វើឲ្យអន្និបាលអស់ស្បៀងអាហារនឹងបាក់ទ័ពមិនខាន តែផ្ទ-បុរសសំខាន់ៗរបស់ក្រុងរ៉ូមជាចំនួនច្រើនមិនយល់ព្រមតាមគំនិតនេះ ហេតុនេះហើយទើបកើតចម្បាំងធំឡើងនៅស្រុកកាន កាលពីពុទ្ធសក-រាជ ៣២៧ (មុន គ.ស. ២១៦) ។

ស្រុកកាននេះជាស្រុកដែលអន្និបាលស្គាល់ច្បាស់លាស់ណាស់ ហើយបានបោះទ័ពនៅទីមានជ័យភូមិល្អ ការច្បាំងគ្នាគ្រានេះទៅជាពួករ៉ូម៉ាំងទទួលទប់ទល់កងទ័ពដែលមានធូលីហុយ ហើយពន្លឺថ្ងៃចាំងចូលភ្នែកពួកទាហាន ។ មួយវិញទៀតពួកទាហានរ៉ូម៉ាំងមិនបេះច្បាំងលើខ្នងសេះដល់វេលាច្បាំងមែនទែន បែរជាចុះពីខ្នងសេះច្បាំងតស៊ូគ្នានៅលើដីវិញ ហេតុនេះហើយបានជាត្រូវកងទ័ពរបស់អន្និបាល ដែលស្ទាត់ច្បាំងលើខ្នងសេះស្រាប់នោះវាយកំទេចទ័ពរ៉ូម៉ាំងឲ្យហិនហោចអស់ទៅយ៉ាងធំ ។ ខណៈនោះអន្និបាលជិតបានជ័យជំនះយ៉ាងដាច់ស្រេចហើយ មាននាយទាហានសេះរបស់អន្និបាលម្នាក់ ឈ្មោះមុហារបាល (Maharbal) សុំយកអាសាលើកទ័ពសេះចូលទៅវាយយកក្រុងរ៉ូមឲ្យបានក្នុងវេលានោះ តែ

អន្និបាលនៅតែយល់ថាកំឡាំងទ័ពមិនទាន់គ្រប់នឹងវាយយកក្រុងរេមបាន ទើបលើកទ័ពសំដៅទៅទិសខាងត្បូងទៅ ។

ហេតុដែលអន្និបាលមានជ័យជំនះ

ចម្បាំងរវាងរេម៉ាំងនឹងការថាស៍នេះ ពួករេម៉ាំងច្បាំងមានរបៀបល្អ នឹងមានសេចក្ដីក្លាហានមុខគួរសរសើរ តែការដែលអន្និបាលមានជ័យជំនះគ្រានេះ ព្រោះបានហាត់មកយ៉ាងស្ទាត់ជំនាញ ហើយអន្និបាលជាមេទ័ពដែលពូកែជាងមេទ័ពរេមច្រើនណាស់ ។ ឯកងទ័ពរេមមិនបានហាត់បម្រុងទុក សម្រាប់ច្បាំងក្នុងគ្រាសំខាន់ដូច្នេះទេ គ្រាន់តែកេណ្ឌហៅទាហានមកប្រតិការយ៉ាងប្រញាប់ប្រញាល់ក្នុងពេលដែលត្រូវការ ហើយមិនមានពេលហាត់ឲ្យស្ទាត់ល្អ ៗ មួយវិញទៀត ពួកមេទ័ពរេមក្រៅពីហ្វាប៊ីយុស មិនមានអ្នកណាបានទទួលការអប់រំវិជ្ជាការទាហានយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ឡើយ ។ តាមធម្មតាពួកមេទ័ពរេម៉ាំងច្រើនតែជាពួកកុងស៊ុល មានវេលាធ្វើមេទ័ពត្រឹម ១ ឆ្នាំ ហើយមិនមានការត្រៀមខ្លួន ទាំងមិនស្គាល់ពួកទាហានខ្លួនយ៉ាងច្បាស់លាស់ផង ។ ចំណែកឯអន្និបាលជាមេទ័ពដែលស្ទាត់ជំនាញក្នុងការចម្បាំង នឹងចិញ្ចឹមជីវិតដោយរបរធ្វើទាហាននេះផង ទើបមានជំនឿជាងមេទ័ពខាងរេមជាអនេកប្រការ ។

លុះតមកពីថ្ងៃច្បាំងធំក្នុងគ្រានោះ កងទ័ពអន្និបាលក៏ដេញតាមកងទ័ព

រោម៉ាំង ហើយចាប់បានឈ្លើយជាច្រើនពាន់ អន្និបាលពោលថា ទ័ពរោម៉ាំងជាទ័ពខ្សោក ដែលពោលដូច្នេះដោយហេតុអន្និបាលដឹងស្គាល់ កិច្ចការសព្វសារពើនៅប្រទេសរោមរហូតដល់ផលានុផលក្នុងភូមិប្រទេស ដែលខ្លួនត្រូវលើកទ័ពកាត់ទៅ សូម្បីវិធីចាត់ទ័ពរោម៉ាំងអន្និបាលក៏ដឹងដែរ ហើយនៅដំបន់ណាខ្លះ គួរជាទីបោះទ័ពសាងបន្ទាយ មានចួនកាលខាង ក្រុងរោមមិនបានដឹងក៏មាន ៗ មួយវិញទៀត អន្និបាលយកចិត្តទុកដាក់ នឹងទាហានរបស់ខ្លួនណាស់ បានរៀបចំត្រួតត្រារហូតដល់អាហារនឹង ចំណែក ចួនកាលសាងបន្ទាយដោយខ្លួនឯងក៏មាន ៗ

អំពីចម្បាំងតមការរវាងក្រុងរោមនឹងអន្និបាល

ក្រុងរោមនេះធ្លាក់ទៅនៅក្នុងឋានៈជិតវិនាសដូច្នេះ ទើបគេកេណ្ឌមនុស្ស ធ្វើទាហានគ្រប់ៗគ្នាដែលមានរាងកាយមាំមួន សូម្បីពួកបាវក៏ត្រូវចូល ធ្វើទាហានដែរ ឯពួកមេទ័ពក៏ខំប្រឹងប្រែងរៀបចំកងទ័ពយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ធ្វើតាមបុង់របស់ហ្វាប៊ីយ៉ុស ក្រុងរោមក៏ត្រឡប់ជាមានកងទ័ពរឹងប៉ឹងខ្លាំង ពូកែឡើងវិញម្តងទៀត ៗ ចំណែកខាងអន្និបាលតោងសោត់អណ្តែត នៅក្នុងប្រទេសរោមជាវេលាយូរ នៅទីបំផុតក៏អស់ស្បៀងហើយ កំឡាំង មនុស្សក៏ខ្សោយថយតិចទៅ សុំជំនួយពីអ្នកដទៃទៀតក៏ពុំសម្រេច ព្រោះ ពួកឡាតាំងស្រឡាញ់ក្រុងរោមច្រើនជាង ទើបមិនព្រមប្រួលដៃនឹងអន្និបាល ៗ

(នៅមានត)

ប្រស្នាចំរើនសតិបញ្ញា

ប្រស្នាទី ១

សេចក្ដីឆ្លើយទី ៣

រឿងរដូវទាំង ៣ នេះលំបាកនឹងវិនិច្ឆ័យណាស់ ដ្បិតអ្នកដែលគាប់ចិត្តនឹងរដូវក្ដៅ ក៏ពោលសរសើរគុណវិសេសរបស់រដូវក្ដៅថា វិសេសស្រួលជាងរដូវឯទៀត ឯអ្នកគាប់ចិត្តនឹងរដូវភ្លៀងក៏សរសើរថា ស្រួលជាងរដូវឯទៀតដែរ ៗ ចំណែកខាងខ្ញុំបាទយល់ឃើញដោយឡែកពីអ្នកទាំង ២ ដែលពោលមកហើយនោះ គឺយល់ថារដូវរងាស្រួលជាងគេទាំងអស់ ព្រោះរដូវរងារបស់ប្រទេសយើងមិនរងាខ្លាំងដល់ទៅទឹកក្នុងទន្លេបឹង ត្រពាំងកកទេ ឬរងាជាហេតុនាំឲ្យខូចខាតការងារ ឬធ្វើដំណាំដំដុះទាំងឡាយឲ្យវិនាសអន្តរាយទៅក៏ទេដែរ ៗ មួយវិញទៀត រដូវរងាមនុស្សច្រើនតែខ្ជិលច្រអូសស្ពឹកដៃជើងរួយស្រពន់មិនចង់ធ្វើការងារក៏ពិតមែន តែជាការទម្រន់ជាទីអាងរបស់មនុស្សខ្ជិលច្រអូសទេតើ បើជាអ្នកស្រែស្រូវទុំហើយ តែមិនក្រោកពីព្រលឹមទៅដេញចាបទេ មុខជាចាបស៊ីស្រូវខកមិនខាន ៗ រងាមិនហួសវិស័យដល់ទៅធ្វើការមិនកើតទុះទេ ៗ

ប៉ុន្តែនៅរដូវភ្លៀងមានខូចប្រយោជន៍ច្រើនជាង ព្រោះមានទឹកកក់ជោកជាំ ភ្លៀងជ្រញ្ជាំមិនឈប់ ទឹងធ្វើការអ្វីក្រៅផ្ទះក៏លំបាកឬមិនបានសោះក៏មាន ដូចជួះបោកខោអាវ ឬហាលស្រូវអង្ករក៏មិនបានដែរ ទុកដាក់ទៅណាមកណា ក៏គោរកៗ រង៉ៗ បង្អង់ចាំភ្លៀងខូចខាតប្រយោជន៍ក៏មាន ហើយជាហេតុនាំឲ្យខ្ជិលច្រអូសជាងរដូវដទៃទៀត ។ បើមានធុរៈទៅណាមកណា ក្នុងវេលាមានភ្លៀងមិនដែលស្រួលទេ ទុកដាក់អាវភ្លៀង ឬប្រើតាំងយូក៏ការពារបានតែកងកាយខាងលើ ឯស្បែកជើងស្រោមជើងគោងតែទទឹកជោកទាំងអស់ បើពាក់ស្បែកជើងស្បែកលុយទឹកក៏ច្រើនធាប់ខូចខាតអន្តរាយ វេលាស្ងួតទៅរឹងក្រៀមក្រទាំងពាក់មិនស្រួល បើស្បែកជើងសំពត់លាបប្រាំសក៏អស់ល្អតែម្តង បើនៅតាមបាតបឹង ដូចភូមិបឹងកំង បឹងកេងកង នៅក្រុងភ្នំពេញនេះ ក៏តែតែលំបាកវេទនាជាងនោះទៀត វេលាមានភ្លៀងធ្លាក់ជោកជាំ បើជិះកង់មុខជាកង់ជិះវិញហើយ បើពាក់ស្បែកជើងស្រោមជើងមុខជាដោះកាន់ដើរទៅទើបរួចខ្លួន ។ មួយវិញទៀត រដូវភ្លៀងច្រើនតែនាំឲ្យកើតផ្តាសាយបៀវសំបោរ ព្រោះអាកាសក្តៅត្រជាក់ផ្លាស់ប្តូរធាប់ នាំឲ្យមិនស្រួលដល់រាងកាយ ។

ឯរដូវក្តៅសោតទៀតក៏នាំឲ្យខូចប្រយោជន៍ខ្លះដែរ តែគ្រាន់បើជាងរដូវភ្លៀងបន្តិច ព្រោះកំដៅដ៏ក្តៅរបស់ព្រះអាទិត្យ នាំចិត្តគំនិតឲ្យក្រវល់

ក្រោយឈឺក្បាលវិលមុខ និងធ្វើការដោយគំនិតមិនបានឡើយ ។ និងពេលថារដូវក្តៅស្រួលដូចម្តេចបាន របស់ស្បៀកពាក់ក៏ឆាប់ខូចច្រើនជាងរដូវរងា អាវសម្រាប់ពាក់ក៏តោងប្រើសំពត់ស្តើងៗ ទើបស្រួល ព្រោះមានញើសច្រើន តោងបង់ខាតថ្លៃបោកឈាងញឹកញយ ទោះគ្រឿងបរិភោគក៏ឆាប់ខូចឆាប់ផ្អូមជាងរដូវរងា ព្រោះអាកាសមិនល្អក្តៅពេក ម្ហូបអាហារទុកយូរមិនបានទេ តែចិត្តរបស់យើងក៏នៅតែអន្ទះអន្ទែងដោយអាកាសដ៏ក្តៅកេលកលនេះដែរ ។

ហេតុដូច្នេះ ទើបខ្ញុំបាទយល់យ៉ាងដាច់ស្រេចថា រដូវរងាមានទម្ងន់ជាងរដូវក្តៅនិងរដូវភ្លៀង ព្រោះមិនសូវខូចខាតប្រយោជន៍ច្រើនពេក ទុកជាប្រើសំពត់ក្រាស់ៗបន្តិច ក៏មិនជាធ្ងន់ស្រាលប៉ុន្មានទេ ដ្បិតមិនសូវមានញើសក្អែល សំពត់អាវក៏ប្រើប្រាស់បានយូរក្រខូច ហើយមិនសូវបង់ខាតសោហ៊ុយបោកឈាងផង ។ ចំណែកខាងសត្វជាអាហាររបស់យើង ដូចត្រី សត្វស្លាប មាន់ទាជាដើម មានខ្លាញ់ឆ្ងាញ់ពិសាជាងនៅក្នុងរដូវឯទៀតៗ ជាប្រាកដ ទាំងផលាផលផ្សេងៗ ក៏មានឱជារសល្អដែរក្នុងរដូវនេះ ហេតុនេះបានជាខ្ញុំបាទយល់ថា រដូវរងាស្រួលសប្បាយជាងទាំងអស់ ។

នាយរដូវរងា

រឿងព្រះរាជវិនិច្ឆ័យក្តីទាំង ៤

(តមកនឹងចប់)

ទើបទៅក្រមដំនុំជំរះកាត់សេចក្តីថា ត្រូវឲ្យបុរសខ្ចីគោគេនោះ សងគោគេវិញ ត្រូវឲ្យបុរសខ្ចីគោដែលចោលបាក់ជើងសេះគេនោះ សងសេះគេវិញ ត្រូវឲ្យបុរសខ្ចីគោដែលប្រើប្រពន្ធគេឲ្យសិតទឹកឲ្យផឹក ជាហេតុឲ្យរលូតកូនគេនោះ សងកូនគេវិញ ត្រូវឲ្យបុរសខ្ចីគោដែលលោតសម្លាប់ខ្លួន ជាហេតុឲ្យស្លាប់អាពុកគេទៅនោះ ត្រូវសងអាពុកគេវិញ ៗ

ឯបុរសខ្ចីគោ ដែលជាប់ទោសទាំង ៤ រឿងនុះពុំសុខចិត្តក៏នាំគ្នាឡើងទៅគាល់សម្តេចព្រះមហាក្សត្រ ហើយក្រាបបង្គំទូលសូមព្រះរាជ-ទានទ្រព្យ ៗ សម្តេចព្រះមហាក្សត្រមានព្រះបន្ទូលដណ្តឹងថា ហេតុអ្វីក៏ប្រែស្តងមកសូមប្រាក់អញដូច្នេះ ៗ បុរសខ្ចីគោក្រាបបង្គំទូលថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំបានខ្ចីគោក្មេងនេះនាំទំនិញទៅលក់រួចហើយនាំយកគោនោះទៅជូន តែគាប់ជួនជួបនឹងប្រាក់ពុំជួបនឹងក្មេង បានប្រគល់គោនោះទៅប្រាក់ៗ ក៏ទទួលយកគោនោះដេះស្រឡះហើយៗ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំវិលមកផ្ទះវិញ តមកក្មេងនេះទៅប្រាប់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំថា គោនោះដាច់ទៅហើយៗ បន្ទោសទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំថា វេលាក្មេងទៅសងម្តេចក៏មិនផ្តាំអញសិន ម្តេចក៏យកគោទៅជូនប្រពន្ធអញវិញ ដូច្នេះក្មេង

គោងសងគោអញ ។ សូមទ្រង់ជ្រាប ដំណើរក្តីរបស់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ ដូចក្រាបបង្គំទូលមកនេះ ។

សម្តេចព្រះមហាក្សត្រត្រាស់ដណ្តឹងទៅបុរសម្ចាស់គោនោះថា ដំណើរក្តីនេះតើដូច្នេះមែនឬពុំមែនទេ ។ បុរសម្ចាស់គោទូលថា សូមទ្រង់មេត្តាប្រោសដូច្នេះមែន ។ ទើបព្រះអង្គត្រាស់សួរទៀតថា តើប្រស្តែងទឹងឲ្យគេសងឬអ្វី ។ ម្ចាស់គោក្រាបទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំទឹងឲ្យសង ។ ទើបព្រះអង្គត្រាស់ថា បើប្រស្តែងឲ្យគេសងគោ គោងប្រស្តែងឲ្យប្រពន្ធទៅក្យើប្រស្តែង ទើបប្រស្តែងបានគោ ដ្បិតប្រពន្ធប្រស្តែងទទួលយកគោពីគេផ្ទះស្រឡះហើយ តើឥឡូវនេះប្រស្តែងទឹងឲ្យប្រពន្ធទៅក្យើប្រស្តែងឬទេ ។ បុរសនោះក្រាបទូលថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំព្រមឲ្យឡើយ ។ ទើបព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលថា បើប្រស្តែងមិនព្រមឲ្យប្រពន្ធទៅគេទេ ប្រស្តែងក៏មិនត្រូវបានសំណងគោនោះដែរ ព្រោះប្រពន្ធប្រស្តែងទទួលយកគោនោះផ្ទះស្រឡះហើយ ម្តេចក៏ប្រស្តែងទារសំណងពីគេ ។

ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជទ្រង់ព្រះរាជវិនិច្ឆ័យក្តីនេះរួចហើយ ទើបទ្រង់ដណ្តឹងសួររឿងសេះតទៅទៀត ។ ឯបុរសខ្ចីគោជាដើមហេតុដែលបោលសេះឲ្យបាក់ជើងក្រាបបង្គំទូលថា សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំឈប់នៅក្រោមម្លប់ឈើមួយ គាប់ជួនបុរសនេះដឹកសេះមក

ដល់ទីនោះ បានប្រើទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំឲ្យបរសេះវមិនព្រមដើរ ក៏បង្គាប់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំឲ្យវាយ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំប្រកែកថាមិនហ៊ានវាយទេ ក្រែងបាក់ជើងសេះ បុរសដឹកសេះថាវាយចុះ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំក៏វាយទៅត្រូវជើងសេះបាក់ ៗ ទើបព្រះអង្គមានព្រះបន្ទូលនឹងអ្នកដឹកសេះថា ដំណើរក្ដីនេះដូច្នោះមែនឬដូចម្ដេច ៗ បុរសនោះក្រាបទូលថា ពិតដូច្នោះមែន ៗ ព្រះអង្គត្រាស់ថា បើប្រស្ដែងឲ្យគេសងសេះ ត្រូវប្រស្ដែងប្រគល់ខ្ញុំប្រស្ដែងឲ្យទៅគេ ព្រោះខ្ញុំប្រស្ដែងប្រើគេឲ្យវាយសេះទាល់តែសេះប្រស្ដែងបាក់ជើង តើប្រស្ដែងព្រមឬមិនព្រម ៗ បុរសម្ចាស់សេះនោះក្រាបទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំព្រមឲ្យទេ ដ្បិតខ្ញុំទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំមានតែម្នាក់នេះឯង ព្រះអង្គត្រាស់ថា បើដូច្នោះមិនត្រូវឲ្យគេសងសេះប្រស្ដែងដែរ ព្រោះប្រស្ដែងមិនព្រមឲ្យខ្ញុំទៅគេ ៗ

ព្រះអង្គក៏ត្រាស់សួរដំណើរក្ដីស្រីរលូតកូនតទៅទៀត ទើបបុរសខ្វីគោក្រាបបង្គំទូលថា នាកាលទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំដើរមកតាមផ្លូវនោះស្រេកទឹកខ្លាំងណាស់ បានចូលទៅសូមទឹកផឹកនៅផ្ទះក្មេម្នាក់ ចួនជាថ្ងៃនោះក្មេមិននៅ ៗ តែប្រាក់ ៗ ក៏ស៊ិតទឹកចុះជណ្ដើរហុចមក ជណ្ដើរបាក់ធ្លាក់ប្រាក់ទៅដីរលូតកូនទៅ លុះប្ដីមកដល់យល់ប្រាក់រលូតកូនដូច្នោះ ក៏ខឹងខ្លាំងណាស់ បង្គាប់ឲ្យទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំសងកូនគេ ៗ ទើបព្រះអង្គត្រាស់សួរទៅបុរសប្ដីនោះថា ដំណើរក្ដីនេះតើពិតដូច្នេះឬពុំមែនទេ ៗ

បុរសប្ដីក្រាបបង្គំទូលថា ពិតដូច្នោះមែន ។ ព្រះអង្គត្រាស់សួរថា តើប្រស្ដងនឹងឲ្យសងកូននោះឬអ្វី ។ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស សូមឲ្យគេសងកូននោះវិញ ។ ចុះប្រពន្ធប្រស្ដងដើមបានប៉ុន្មានខែ ។ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ដើមបាន ៧ ខែហើយ ។ ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់ព្រះរាជ-វិនិច្ឆ័យថា បើប្រស្ដងឲ្យគេសងកូននោះ ត្រូវប្រស្ដងឲ្យប្រពន្ធប្រស្ដងទៅធ្វើជាប្រពន្ធគេទុកឲ្យដើមបាន ៧ ខែសិន សឹមប្រស្ដងយកមកធ្វើជាប្រពន្ធប្រស្ដងវិញ តើប្រស្ដងព្រមទេ ។ បុរសប្ដីក្រាបទូលថា ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំព្រមទេ ។ ទ្រង់ត្រាស់ថា បើប្រស្ដងមិនព្រមឲ្យប្រពន្ធទៅគេ ចុះឲ្យគេយកកូនពីណាមកសងប្រស្ដងវិញបាន ។

ព្រះមហាក្សត្រក៏ត្រាស់សួរដំណើរក្ដីស្លាប់អាពុកគេទៀត ទើបបុរសខ្ចីគោក្រាបបង្គំទូលថា ដើមឡើយទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំស្រដីលាអ្នកដើមចោទទាំង ៣ នាក់ថា សូមទៅបត់ជើងធំមួយរំពេចសិន លុះចូលព្រៃយល់ដើមឈើមួយធំ ដោយទឹកអន់ចិត្តនឹងក៏ពួសំណាងរបស់ខ្លួនខ្លាំងណាស់ ក៏ឡើងទៅលើចុងឈើនោះប្រុងនឹងលោតសម្លាប់ខ្លួនបង់ ដល់លោតចុះមកស្រាប់តែត្រូវលើអាពុកបុរសនេះស្លាប់ទៅ ឯទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំស្លាប់ វេលាលោតចុះមកនោះ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំបានឃើញបុរសអាពុកនឹងកូននៅខាងក្រោមដើមឈើនោះឡើយ ។ បុរសកូនឃើញអាពុកស្លាប់ក៏ចាប់ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំថាត្រូវឲ្យសងអាពុកគេវិញ ដំណើរក្ដី

នេះតែប៉ុណ្ណោះ សូមទ្រង់ជ្រាបក្រោមល្អងធូលីព្រះបាទ ៗ ទើបព្រះមហាក្សត្រត្រាស់សួរទៅបុរសកូននោះថា តើប្រស្ដែងនឹងឲ្យគេសងអាពុកប្រស្ដែងវិញឬអ្វី ៗ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស សូមឲ្យគេសងអាពុកទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំវិញ ៗ បើដូច្នោះត្រូវប្រស្ដែងឲ្យម្ដាយប្រស្ដែងទៅធ្វើជាប្រពន្ធគេដើម្បីឲ្យបានជាអាពុករបស់ប្រស្ដែង ជំនួសអាពុកដែលស្លាប់ទៅ តើប្រស្ដែងព្រមទេ ៗ ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំនឹងឲ្យម្ដាយទៅធ្វើជាប្រពន្ធបុរសនេះដូចម្ដេចបាន ឯម្ដាយទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំវេលានេះកំពុងកើតទុក្ខធ្ងន់ផង ទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំពុំព្រមទេ ៗ ព្រះអង្គវិនិច្ឆ័យថា បើប្រស្ដែងពុំព្រម នឹងឲ្យគេយកអាពុកពីណាមកជំនួសអាពុកប្រស្ដែងបាន អាពុកប្រស្ដែងស្លាប់ទៅដោយផលកម្មរបស់ខ្លួន នឹងបន្ទោសនរណា ៗ

សម្ដេចព្រះមហាក្សត្រាធិរាជទ្រង់ព្រះរាជវិនិច្ឆ័យក្ដីទាំង ៤ បំពូកនេះដោយប្រការដូច្នេះហើយ បុរសទាំង ៤ នាក់ដែលកើតក្ដីនឹងគ្នាក៏ចូលចិត្តស្ដាប់បាន ទើបក្រាបថ្វាយបង្គំលាទៅកាន់លំនៅអាត្មាទីទៃ ៗ រៀងខ្លួនហោង ៗ

ចប់